

Turkish Studies Educational Sciences

Volume 14 Issue 1, 2019, p. 41-58
DOI: 10.7827/TurkishStudies.14681
ISSN: 2667-5609
Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY



INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş: Aralık 2018*

✓ *Accepted/Kabul: Şubat 2019*

✍ *Referees/Hakemler: Dr. Öğr. Üyesi Okan BİLGİN - Dr. Öğr. Üyesi Murat İNCE*


This article was checked by iThenticate.

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN REHBERLİK DERSİNE İLİŞKİN ALGILARININ BELİRLENMESİ

Yasemin CENGİZ DEMİR - Ali ARSLAN***

ÖZET

Günümüz dünyasının ihtiyaç duyduğu insan profili, hızlı bir değişim ve gelişim içindeki dünyaya ayak uydurabilecek niteliklerle dolu olmalıdır. Bu sebeple okulların rolü bireylerin akademik gelişiminin yanında, onların çağın ihtiyaçlarını karşılayabilecek niteliklere sahip, başarılı ve mutlu nesiller olmasına yardımcı olmaktır. Bu bağlamda okullardaki tüm birimlerin yanında okul rehberlik servisleri de önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple, okullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin etkin ve nitelikli olmasını gerekir. Rehberlik servisinin değerlendirilmesi de bu birimlerin gelişmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılması açısından önemlidir. Bu çalışmada, ortaöğretim öğrencilerinin okul programlarında yer alan rehberlik dersine ilişkin algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma 2016-2017 öğretim yılında, Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan bir ilde, oranlı küme örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 11 ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 2789 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen Rehberlik Dersi Algı Ölçeği (RDAÖ) kullanılmıştır. Araştırmada, elde edilen veriler frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yöntemleri ile analiz edilmiştir. Çalışmanın sonunda öğrencilerin ölçek maddelerine vermiş oldukları cevapların genel ortalamasının kararsızım aralığına denk geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin rehberlik dersine yönelik algılarının, cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, anne-baba gelir ve eğitim düzeyine göre değiştiği de görülmüştür. Diğer yandan, öğrencilerin olumlu algıya sahip olmadığı konular göz önünde bulundurularak, ileride

*  Öğr. Gör., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Ahmet Erdoğan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, E-posta: jasmincengiz@yahoo.com

**  Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi, E-posta: aliarслан.beun@gmail.com

rehberlik derslerinde gerekli düzeltme ve iyileştirmelerin yapılabileceği hususlar da çalışmada ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Rehberlik Dersi, Rehberlik Dersi Algı Ölçeği, Ortaöğretim Öğrencileri

PERCEPTIONS OF THE GUIDANCE COURSE OF HIGH SCHOOL STUDENTS

ABSTRACT

The human profile required by today's world must be equipped with the qualities that can keep up with the rapid change and the world life in development. Therefore, the role of schools; In addition to academic development, it is indispensable in educating successful and happy generations with the qualities that can meet the needs of the age in the life of the individual. In this context, school guidance services are also very important as well as all units in schools. This importance requires that Psychological Counseling and Guidance (PCG) services in schools be effective and qualified. In the education system, the evaluation of the guidance service which is of such importance in the school life is important for the development of these units and for making the necessary arrangements. In this study, it is aimed to determine the perceptions of secondary school students about the guidance course in school programs. In 2016-2017 academic year, 2789 students were enrolled in 11 high schools in the Western Black Sea Region. Guidance Course Perception Scale (GCPS) developed by the researchers was used as data collection tool. In the study, the data were analyzed by frequency, percentage, mean and one-way variance analysis (ANOVA) methods. At the end of the study, it was concluded that the overall mean of the answers given by the students to the scale items was equal to the "undecided" interval. In addition, the perceptions of the students towards the guidance course changed according to gender, school type, grade level, parents' income and education level. On the other hand, considering the issues that the students do not have a positive perception, the necessary correction and improvements in the guidance courses in the future are also presented in the study.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

In today's developed education systems, the main objective of the psychological counselling and guidance (PCG) services is to provide the best conditions for normal individuals to use their capacities fully and to fulfill their expected duties. For this purpose, PCG services are the necessity of the modern education-training systems. Because the aims of modern education-training can be realized within the framework of the PCG services included in the curriculum (Külahoğlu, 2004). PCG services offered at schools are the part of the school curriculum and this program includes activities outside the school as well as planned activities within the school. All extracurricular activities such as celebration of special

days, health services and artistic activities should be programmed within the framework of the curriculum. In addition, some of the goals and objectives of the school are directly or indirectly related to PCG services. For this reason, school PCG services have an important place in other components of the curriculum (Erkan, 2018).

Psychological counseling and guidance programs should be appropriate to the students' level of development as the development and change of the individual is continuous. It is known that the effect of adolescence period on secondary level students is great. At the same time this period coincides with the years of transition to higher education and the students are mostly focused on the choices of their professions. For these reasons, in this period, in addition to professional and academic development, personal and social development issues need to be emphasized (Yeşilyaprak, 2016). The implementation of the courses including these subjects, which are important in the personal, professional, academic and social development of young people, is carried out by PCG services in schools.

The frequent changes in our education system in recent years affect all units of the school. School guidance services, which have an important place in the triangle of students, teachers and parents, are also included in these changes. According to the Guidance and Psychological Counseling Services Regulation of the Ministry of National Education, in accordance with the general aims of the Turkish Education System, some services are expected from PCG for the students to actualize themselves, to take advantage of the training process at the highest level according to their abilities and characteristics and to use their potentials in the most appropriate way (MEB, 2017). These expectations and the changes in time affect the expectations and perceptions of the guidance course or consultant. In the past, the false belief that PCG service can change everything with a magic wand has come to the point of having to be a common understanding and cooperation between the students and related persons when applying the guidance services (Gündüz, 2013).

Psychological counseling and guidance activities in schools are carried out according to student's needs. In order to make PCG activities more effective, students' opinions and perceptions about the guidance course have an important place. The evaluation of the guidance services is also important for the development of these units and doing the necessary arrangements. For this purpose, we have researched the literature and obtained information about the existing situation of the guidance services. The present situation has been evaluated for the studies on the each grade level, but it was observed that the effect created by this present situation on the student has not been mentioned at all. For this purpose it is thought that present study may provide an important contribution to the literature.

The aim of this study is to determine the perceptions of the secondary school students about the guidance course and to detect whether their perceptions change according to gender, type of school, class level, income level, and mother and father education level.

Method

The survey design which is one of descriptive models was used in

this study. As it is known, in the descriptive models, the situation is tried to describe as it is. In this description, the views of the participants against an event or a situation, the interests, skills, abilities, attitudes etc. properties try to be determined (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, ve Demirel, 2010, s. 21, Karasar, 2014. s.79). For this purpose, the Guidance Course Perceptions Scale (GCPS) developed by the researchers was used. This scale, which was 14 items, was applied on 2789 students which were selected by stratified sampling on the basis of their school types. To determine whether the student perceptions have changed according to gender, school type, class level, income level, and parents education level the one-way ANOVA test was performed.

Results

The mean value of the perceptions of the students towards the guidance course was found to be 3,29. This average value corresponds to the "undecided" answer interval. It was seen that there was no negative answer when the all items were checked in general. While the majority of the students answered as "Agree" to " The guidance course is important in helping to correct negative behaviors" and "The guidance course provides information on changes in the education system, professions and higher education programs " items, they frequently answered as "undecided" to the other items.

When the perceptions of the guidance course of high school students were examined it was indicated that there was a significant difference between genders of the students in favor of girls ($F:7,309$; $p < 0,05$), in favor of religious schools in terms of the school types ($F:8,058$; $p < 0,05$), in favor of the 9th grade students according to the class levels of the students ($F:7,424$; $p < 0,05$). Moreover; in line with the results; there was a significant difference in favor of the parents with income levels of 0-1000 TL ($F:6,267$; $p < 0,05$) in terms of income levels, in favor of the students that have mothers ($F:4,812$; $p < 0,05$) and fathers ($F: 3,960$; $p < 0,05$) having primary and junior high school graduates in the analyzes made by considering the parent education levels of the students.

Conclusion

When the findings obtained from the Guidance Course Perception Scale were examined it was concluded that nearly 50 percent of the students had a positive perception of the guidance course. On the other hand, in the light of the findings, it can be concluded that the students are partly agree on the some items that the guidance course is effective in the school life, facilitates adaptation to the school, improves the problem-solving skills, contributes to their self-actualization, improves their interpersonal skills, contributes to their future professions, meets their individual and educational needs, and supports them in terms of solving their problems. In addition, it can be also said that the students are partly agree on the items that the guiding activities are organized in the groups for their individual and social development, and the measurement and evaluation instruments (scale, questionnaire, etc.) are used to identify themselves and identify their needs in the guidance courses. Besides, the students think that the guidance course encourage them to correct their negative behaviors. Furthermore, it is also seen that, in the guidance course, the students get information about the changes

in the education system, the professions, the higher education programs and the universities.

Consequently, the high school students' perceptions on guidance course according to the various variables are summarized as follows;

It can be said that the female students had more positive perception than male students; the students of religious schools were of more positive perception than the other high schools' students; the 9th grade students had more positive perception than the other class level ones; the students having parents with income level of 0-1000 TL were of more positive perception than the other income level ones; the students that having parent with primary and junior high school graduates had more positive perception than the ones with the other education level (high school and university).

Keywords: Guidance Course, Guidance Course Perceptions Scale (GCPS), High School Students

Giriş

Hızlı bir değişim içinde bulunan dünyanın ihtiyaç duyduğu insan profili bu değişime ayak uydurabilecek nitelikleri taşımak durumundadır. Bu nitelikleri taşıyan genç kuşakların yetiştirilmesinde okulların payı büyüktür. Okullar sadece bireylerin akademik gelişimlerinde değil aynı zamanda onların sosyal, ahlaki ve psikomotor becerileri de kazanmalarında önemli bir yere sahiptir. Bu kapsamda okullardaki tüm birimlerin yanında rehberlik servislerinin de ayrı bir önemi bulunmaktadır. Rehberlik servislerinde verilen rehberlik hizmetleri ile öğrencinin kendini daha iyi tanıması, özelliklerinin farkında olması, uygun kararlar alması, kendini geliştirebilmesi, karşılaştığı sorunlara çözüm üretebilmesi ve çevresine uyumu sağlanmaya çalışılır. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, öğrenciyi bilgiyle yetiştirmenin yanında, kendini, çevresindeki olanakları tanıması, gizil güçlerini geliştirmesi, duygusal ve toplumsal olarak gelişme ve sorun çözme yeteneğinin gelişmesi için uzmanlarca yapılan düzenli bir yardım sürecini içermektedir (Bakırcıoğlu, 2005).

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik alanyazında çoğunlukla “psikolojik danışma” ve “rehberlik hizmetleri” kavramlarının birlikte kullanıldığı veya birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Alanyazında geçen “Rehberlik” tanımlarındaki ortak noktalar göz önünde tutularak rehberlik için, “öğrencilerin kendilerini tanımaları, ilgileri ve yeteneklerinin farkında olmaları, doğru kararlar almaları, planlar yapmaları, karşılaştıkları sorunları çözmeleri, çevreye uyum sağlamaları ve bunların sonucunda kendilerini gerçekleştirebilmeleri konularında yapılan sistemli yardım” şeklinde bir tanımlama yapıldığı görülmüştür (Şahin, 2015). “Psikolojik Danışma” ise, rehberlik hizmetleri içinde yer alan, farklı nitelik ve boyutlarda olmakla birlikte genelde her aşamasında bulunan bireysel ve duygusal boyutlarına ağırlık veren profesyonel bir hizmet olup, rehberliğin merkezini oluşturan, rehberlikten ayrılmaz ve vazgeçilemez bir alandır. Dolayısıyla rehberlik, psikolojik danışmadan daha geniş ve psikolojik danışmayı da içeren bir kavram olup aynı zamanda iç içe bulunan ve birbirlerini bütünleyen kavramlardır (Altıntaş, 2015).

Ülkemizde rehberlikle ilgili çalışmalarda ve uygulamalarda Rehberlik ve Psikolojik Danışma (RPD) gibi bu iki kavramın birlikte fakat farklı sıralamalarda kullanıldığı görülmektedir. Zaman geçtikçe bu hizmetlerin alanyazında “Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR)” biçiminde kullanımı yaygınlaşmış ve çalışmamızda da bu kullanım tercih edilmiştir. Bunun yanında geliştirdiğimiz ölçeği uyguladığımız öğrencilerde her hangi bir kavramsal yanılgıya sebebiyet

vermemek için, “rehberlik ve yönlendirme” olarak adlandırılan ders anlamında, okullarda alışıl gelmiş bir terim olan “rehberlik dersi” terimi kullanılmıştır.

Günümüz gelişmiş eğitim sistemlerinde PDR'nin temel hedefi, normal bireylerin kapasitelerini tam olarak kullanabilmeleri ve kendilerinden beklenen gelişim görevlerini yerine getirebilmeleri için en iyi koşulları sağlamaktır. Bu amaçla rehberlik hizmetleri, çağdaş eğitim ve öğretim hizmetlerinin gereğidir. Çünkü çağdaş eğitimin amaçları, öğretim programlarında yer alan PDR çerçevesinde gerçekleştirilebilir (Külahoğlu, 2004). Okullarda sunulan PDR hizmetleri okul eğitim programının bir parçasıdır. Eğitim programı, okul içerisinde gerçekleştirilen planlı faaliyetlerin yanında, okul dışındaki planlı etkinlikleri de içerir. Özel günlerin kutlanması, rehberlik hizmetleri, sağlık hizmetleri, sanatsal etkinlikler gibi ders dışı etkinliklerin tamamı eğitim programı çerçevesinde programlanmalıdır. Ayrıca okulun amaç ve hedeflerinin bir bölümü doğrudan veya dolaylı olarak, PDR hizmetleriyle ilişkilidir. Bu nedenle okul PDR programı, eğitim programının diğer unsurları (ders dışı etkinlikler programı, öğretim programı ve örtük program) içerisinde önemli bir yere sahiptir (Erkan, 2018).

Bireyin gelişimi ve değişimi süreklilik gösterdiğinden psikolojik danışma ve rehberlik programlarının, öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun olması gerekmektedir. Ortaöğretim düzeyi öğrencileri üzerinde ergenlik döneminin etkisinin büyük olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda bu dönem yükseköğretime geçişin gerçekleşeceği yıllara denk geldiğinden, öğrencilerde meslek seçimi düşüncelerinin de yoğunlaştığı da bilinen bir gerçektir. İşte bu sebeplerden ötürü bu düzeyde mesleki ve akademik gelişimin yanında kişisel ve sosyal gelişim konularına da ağırlık verilmesi gerekmektedir (Yeşilyaprak, 2016). Gençlerin kişisel, mesleki, akademik ve sosyal gelişiminde önemli olan bu konuları kapsayan PDR programlarının uygulanması, okullarda PDR servisleri tarafından yürütülmektedir.

2011-2012 öğretim yılında ülkemizde ortaöğretim kurumlarında uygulanan rehberlik programında değişiklikler yapılarak ilköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programı (İOKSRP) yürürlükten kaldırılmıştır. Bu programın ortaöğretime kapsayan bölümü bazı değişiklikler ile Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), “Ortaöğretim Rehberlik ve Yönlendirme Dersi Programı” olarak uygulanmaya devam etmiştir. Halen yürürlükte olan bu programda her sınıf düzeyi için 30 haftalık etkinlik sunulmuş olup kalan 6 hafta ise diğer rehberlik faaliyetlerine ayrılmıştır. Bütün okullarda aynı etkinliği kullanma zorunluluğu olmayıp, kazanımlara bağlı kalınarak farklı etkinliklerde rehberlik servisi tarafından ayarlanabilme imkânı sunulmuştur. Yine okul rehberlik servisleri tarafından okul türüne ve okul ihtiyaçlarına göre çeşitli etkinlikler de planlanabilmektedir (MEB, 2011).

Eğitim sistemimizin son yıllarda sıkça değişimlere uğraması, okulun tüm birimlerini etkilemektedir. Öğrenci, öğretmen ve veli açısından önemli bir yere sahip olan okul rehberlik servisleri de bu değişimlerin içinde yer almaktadır. Öğrenciler için günümüz ihtiyaç ve beklentilerine göre kendini yenilemesi gereken rehberlik servisinden MEB Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre; “Türk Eğitim Sisteminin genel amaçları doğrultusunda, öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmelerine, eğitim sürecinden yetenek ve özelliklerine göre en üst düzeyde yararlanmalarına ve gizil güçlerini en uygun şekilde kullanmalarına yönelik hizmetler” beklenmektedir (MEB, 2017). Bu beklentiler ve zamanın değişimiyle meydana gelen ihtiyaçlar PDR servisine veya danışmanına (rehber öğretmen) ait beklenti ve algıları da etkilemektedir. Geçmişte, PDR servisinin sihirli bir değnekle her şeyi değiştirebileceğine dair oluşmuş yanlış inanç zamanla yerini rehberlik hizmetleri uygulanırken öğrenciyle ilgili kişilerin ortak bir anlayışın ve işbirliğinin olması noktasına gelmiştir (Gündüz, 2013).

Psikolojik danışmanlık ve rehberlik faaliyetleri öğrenci ihtiyaçlarına dönük olarak gerçekleştirildiğinden bu hizmetlerden en çok öğrenciler yararlanmaktadır. Psikolojik danışmanlık

ve rehberlik faaliyetlerinin daha da etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için öğrencilerin rehberlik dersine ilişkin görüşleri ve bu derse ilişkin algıları önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmanın amacı orta öğretim öğrencilerinin rehberlik dersine ilişkin algılarını belirlemektir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada betimsel (tarama) araştırma modeli kullanılmıştır. Tarama modellerinde var olan durum olduğu gibi betimlenmeye çalışılarak, katılımcıların bir olaya veya bir duruma karşı görüşleri, ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özellikleri belirlenmeye çalışılır. Bu sebeple, tarama modeli kullanılarak yapılan araştırmalar genelde büyük örneklem üzerinde gerçekleştirilir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010, s. 21, Karasar, 2014. s.79).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Batı Karadeniz bölgesinde yer alan bir ilin merkez ilçesindeki 20 ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 7449 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise okul türleri temele alınarak “oranlı tabakalı küme örnekleme yöntemi” ne göre seçilmiştir. Araştırma evrenindeki okullar okul türüne göre farklılık gösterdiğinden, bu okulların dört resmi okul türüne (fen lisesi, Anadolu lisesi, Anadolu imam hatip lisesi ve mesleki ve teknik Anadolu lisesi) göre gruplandırılmıştır. Tüm okul türlerini temsil edecek şekilde 11 okulda öğrenim gören 2789 öğrencinin cevabı değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu öğrencilerin 1608’ini (% 58) kız öğrenci, 1181’ini (% 42) erkek olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin okul türüne göre dağılımı ise en fazla katılımın 1628 öğrenciyle (%58) Anadolu lisesinden olduğu ve bunu sırasıyla 607 öğrenciyle (%22) mesleki ve teknik lise, 373 öğrenciyle (%13) Anadolu imam hatip lisesi ve 181 öğrenciyle de (%7) fen lisesi takip etmiştir.

Veri Toplama Aracı

Rehberlik Dersi Algı Ölçeği

Ölçek araştırmacılar tarafından şu aşamalar takip edilerek geliştirilmiştir.

1. Alan yazın ayrıntılı bir şekilde taranmış ve rehberlik dersi için 38 madde yazılarak madde havuzu oluşturulmuştur. Ardından, oluşturulan maddeler rehberlik alanında aktif olarak görev yapan 8 rehber öğretmen ve üniversitelerde görev yapan 5 rehberlik ve psikolojik danışmanlık doktoru tarafından incelenmiştir. Uzmanlardan ve rehber öğretmenlerden maddeleri Likert tipi 3’lü derecelendirme ölçeği (1. Kalmalı, 2. Revize Edilmeli 3. Çıkarılmalı) üzerinde değerlendirmeleri istenmiştir. Ayrıca ek yapabilmeleri için imkân sağlanarak gerektiğinde maddeler üzerinde düzeltme yapabilecekleri de belirtilmiştir. Uzmanlar ve rehber öğretmenlerce yapılan değerlendirmelere göre maddeler tekrar düzenlenmiş olup, aday rehberlik dersi algı ölçeği 17 madde olarak oluşmuştur. Ölçek maddeleri beşli Likert tipi olacak şekilde oluşturulmuştur. Seçenekler olumlu maddelerde “Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde olup, cevapları sırasıyla 1, 2, 3, 4, 5 puan olarak değerlendirilmiştir. Daha sonra bu maddelerin forma yerleştirilmesi ve yönerge eklenmesiyle ölçek aday ölçme aracı olarak hazırlanmıştır.

2. Hazırlanan ölçek, 2015-2016 öğretim yılı bahar döneminde Batı Karadeniz’in bir ilçesinde ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencilerinden oluşan 856 öğrenciye uygulanmıştır. Çeşitli nedenlerle (formları hatalı dolduran ya da kasıtlı olarak formu boş bırakan, teslim etmeyen vb.) 120 form değerlendirme dışı bırakılmış, 531’i Anadolu lisesi ve 205’i fen lisesi öğrencisi olan toplam 736 öğrencinin cevabı analiz edilmiştir.

3. Ölçeğin faktör yapısını ortaya koyabilmek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğu için ise Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısına ve Barlett küresellik testine bakılabilir. Deneme formu uygulamasında Rehberlik Dersi Algı Ölçeği (RDAÖ) için, KMO değeri 0,95 ve Barlett testi anlamlılık değerinin de 0,000 olarak anlamlı olmasından hareketle veri setinin faktör analizi için uygun olduğu görülmüştür. Yapılan faktör analizi sonucunda, faktör yükleri ve ortak varyansa katkısı düşük olan 3 madde ölçekten çıkarılmıştır. Böylece nihai ölçek 14 madde olarak ortaya çıkmıştır. Faktör yükleri; 0,64 ile 0,81 arasında değişen bu maddelerin, madde toplam korelasyon değerlerinin ise 0,59 ile 0,76 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçek maddeleri tek faktörde toplanmıştır ve bu faktör, toplam varyansın %54,790'ını açıklamıştır. 14 maddenin güvenilirlik katsayısı ise 0,94 olarak tespit edilmiştir.

4. Uygulanan deneme ölçeği sonuçlarına göre ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik dersine ilişkin algılarını belirlemek için hazırlanan ölçeğin güvenilir sonuçlar verdiği görülmüştür. Oluşturulan nihai RDAÖ (Rehberlik Dersi Algı Ölçeği) kalan maddelerle yeniden düzenlenerek gerçek uygulamada kullanıma hazır duruma getirilmiştir.

Verilerin Toplanması

2016-2017 öğretim yılında Batı Karadeniz Bölgesinde bulunan bir il merkezindeki 11 ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencilerine RDAÖ okul rehber öğretmenleri aracılığı ile uygulanmıştır. Fen lisesi, Anadolu lisesi, imam hatip lisesi ve mesleki teknik lise olmak üzere 4 ayrı okul türünde, toplamda 3137 öğrenciye ölçek uygulanmış olup, bunlardan hatalı veya eksik olan 348'i çıkarılarak, toplam 2789 ölçek analize dâhil edilmiştir.

Verilerin Analizi

Ölçeklerden elde edilen veriler SPSS 22.0 (Statistical Package For Social Sciences) paket programına aktarılarak araştırmanın çalışma amacına uygun istatistik teknikleriyle analiz edilmiştir. Toplanan verilerin dağılımlarının normallik durumu için basıklık ve çarpıklık katsayısına bakılmıştır. Analiz neticesinde verilerin normal dağılım gösterdiğine karar verilmiş ve verilerin analizinde parametrik testler kullanılmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemi için frekans, yüzde ve aritmetik ortalama analizleri yapılmıştır. Bu alt problem için verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasında 5'li ölçek aralıkları 0,80 (5-1=4 ve 4/5=0,80) eşit aralıklarla aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

5. Tamamen katılıyorum 4,20-5,00

4. Katılıyorum 3,40-4,19

3. Kararsızım 2,60-3,39

2. Katılmıyorum 1,80-2,59

1. Kesinlikle katılmıyorum 1,00-1,79

Cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, gelir düzeyi, anne ve baba eğitim durumuna göre oluşan bu farkların hangi değişkende meydana geldiğini belirleyebilmek amacıyla da tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Aslında ANOVA diye adlandırılan tek yönlü varyans analizi, ortalama puanları karşılaştırmada kullanılan bir istatistiktir ve bu istatistik bir çalışmada bağımlı değişken üzerinde etkisi araştırılan tek bir bağımsız değişken olduğunda uygulanır. Çalışmamızda, farkın hangi değişkenler arasında meydana geldiğini belirleyebilmek için çoklu karşılaştırma (Post-Hoc) testlerinden biri olan LSD (Least Significant Difference) testi yapılmıştır (Büyüköztürk ve vd. 2011).

Bulgular

Orta öğretim öğrencilerinin rehberlik dersine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarabilmek amacıyla ölçek örneklem grubuna uygulanmıştır. Öğrencilerin ölçek maddelerine vermiş oldukları cevapların analizinde frekans, yüzde ve aritmetik ortalamaya bakılmıştır. Ayrıca aritmetik ortalama değerlerinin de hangi aralığa denk geldiği de ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgular tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Betimsel İstatistik Tablosu

Madde	Görüşler	Kesinlikle Katılmıyorum (1)		Katılmıyorum (2)		Kararsızım (3)		Kathıyorum (4)		Tamamen Kathıyorum (5)		\bar{X}	ANLAMI
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1	Rehberlik dersi okul hayatımın verimli geçmesinde etkilidir.	314	11,3	464	16,6	636	22,8	987	35,4	388	13,9	3,24	Kararsızım
2	Rehberlik dersi, okula uyumumu kolaylaştırır.	277	9,9	473	17	605	21	1081	38,8	353	12,7	3,27	Kararsızım
3	Rehberlik dersi, sorunlara çözüm bulma becerimi artırır.	264	9,5	431	15,5	541	19,4	1071	38,4	482	17,3	3,38	Kararsızım
4	Rehberlik dersi, kendimi tanımama sağlar.	338	12,1	569	20,4	676	24,2	889	31,9	317	11,4	3,09	Kararsızım
5	Rehberlik dersi, kişilerarası etkileşim becerilerimin gelişmesini sağlar.	304	10,9	518	18,6	668	24	966	34,6	333	11,9	3,18	Kararsızım
6	Rehberlik dersi, gelecekte yapacağım mesleği seçmeme katkı sağlar.	289	10,4	483	17,3	542	19,4	946	33,9	529	19	3,33	Kararsızım
7	Rehberlik dersi, bireysel ve eğitsel ihtiyaçlarımı karşılar.	344	12,3	586	21	718	25,7	876	31,4	265	9,5	3,04	Kararsızım

8	Rehberlik dersi, olumsuz davranışları düzeltmeye yardımcı olmada önemlidir.	247	8	317	11,4	461	16,5	1246	44,7	518	18,6	3,52	Katılıyorum
9	Rehberlik dersi eğitim sisteminde olan değişiklikler hakkında bilgi edinmemi sağlar.	259	9,3	327	11,7	475	17	1157	41,5	571	20,5	3,52	Katılıyorum
10	Rehberlik dersi, meslekler hakkında bilgi edinmemi sağlar.	244	8,7	382	13,7	455	16,3	1100	39,4	608	21,8	3,51	Katılıyorum
11	Rehberlik dersi, yükseköğretim programları ve üniversiteler hakkında bilgi edinmemi sağlar.	274	9,8	431	15,5	506	18,1	1061	38,0	517	18,5	3,40	Katılıyorum
12	Rehberlik dersi, arkadaşlıklarla ilgili sorunların çözümünde yarar sağlar.	323	11,6	403	14,4	538	19,3	1051	37,7	474	17,0	3,34	Kararsızım
13	Rehberlik dersinde bireysel ve sosyal gelişimimiz için grupla rehberlik etkinlikleri yapılır.	460	16,5	640	22,9	546	19,6	849	30,4	294	10,5	2,95	Kararsızım
14	Rehberlik dersi, bireyi tanıma ve ihtiyaçlarını belirleme amacıyla ölçme-değerlendirme araçları (ölçek, anket vs) kullanılan derstir.	360	12,9	449	16,1	542	19,4	995	35,7	443	15,9	3,25	Kararsızım
Genel Ortalama											3,29	Kararsızım	

Araştırmanın ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik dersi algılarına ilişkin bulguları incelendiğinde; öğrencilerin rehberlik dersine yönelik en çok olumlu olarak algıladıkları durumlardan biri, rehberlik dersinin, olumsuz davranışları düzeltmede yardımcı olduğu, diğeri ise rehberlik dersinde eğitim sisteminde olan güncel değişiklikler, meslekler ve yükseköğretim programları hakkında bilgi edinebilmeleridir. Bu bulgudan hareketle öğrencilerin rehberlik dersini, olumsuz davranışları düzeltmelerine yardımcı olma, eğitim sisteminde meydana gelen değişiklikler, seçilebilecek olan meslekler ve yükseköğretim programları hakkında bilgilendirme gibi konularda yeterli gördükleri sonucuna ulaşılabilir.

Rehberlik dersine ilişkin yukarıda sayılan olumlu algıların yanında, araştırmada irdelenen diğer konular için öğrencilerin genel olarak kararsızlık içinde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin bir bölümü rehberlik dersine yönelik olumlu algı içerisinde iken diğer bir bölümü ise olumsuz algı içerisinde. Rehberlik dersi için öğrenciler; okul hayatının verimli geçmesinde etkili olma, okula uyumunu kolaylaştırma, sorun çözme becerilerini artırma, kendilerini tanımalarına katkı sağlama, kişilerarası etkileşim becerilerinin geliştirme, gelecekte yapacakları meslekleri seçmelerine katkı sağlama, bireysel ve eğitsel ihtiyaçlarını karşılama, arkadaşlıklarla ilgili sorunların çözümünde yarar sağlama gibi konularda kararsız kalmışlardır. Aynı durum bireysel ve sosyal gelişimleri için grupla rehberlik etkinlikleri yapılması, kendilerini tanıma ve ihtiyaçlarını belirleme amacıyla ölçme-değerlendirme araçları (ölçek, anket vs) kullanılması konularında da görülmüştür.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Rehberlik Dersine İlişkin Algılarının Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması

Ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik dersine ilişkin algılarının cinsiyetlerine göre değişip değişmediğini belirleyebilmek amacıyla da tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırma Tablosu

Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	F	p	Fark
Kız	1608	3,33	0,84	7,309	0,007*	K > E
Erkek	1181	3,24	0,90			

*p<0,05

Tablo 2 incelendiğine, rehberlik dersi algısı için kız öğrencilerin puan ortalamaları (\bar{X} :3,33; ss:0,84) ile erkek öğrencilerin puan ortalamaları (\bar{X} :3,24; ss: 0,90) arasında kızlar lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (F:7.309; P<0.05). Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre rehberlik dersine yönelik daha olumlu bir algı içerisinde olduğu söylenebilir.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Rehberlik Dersine İlişkin Algılarının Okul Türüne Göre Karşılaştırılması

Ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik dersine ilişkin algılarının okul türüne göre değişip değişmediğini belirleyebilmek amacıyla da tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Okul Türüne Göre Karşılaştırma Tablosu

Okul Türü	N	\bar{X}	ss	F	p	Fark
Anadolu Lisesi	1628	3,28	0,88			
Fen Lisesi	182	3,12	0,84	8,058	0,00*	İH> AL, ML, FL
Mesleki ve Teknik Lise	607	3,26	0,86			
İmam Hatip Lisesi	372	3,47	0,82			

*p<0,05

Tablo 3 incelendiğinde, imam hatip öğrencilerinin rehberlik dersi algısı için puan ortalamalarının (\bar{X} :3,47; ss:0,82), Anadolu lisesi öğrencilerinin (\bar{X} :3,28; ss:0,88), mesleki ve teknik lise öğrencilerinin (\bar{X} :3,26; ss:0,86) ve fen lisesi öğrencilerinin (\bar{X} :3,12; ss:0,84) puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir (F:8,058; P<0,05). Buna göre imam hatip öğrencileri diğer okul türündeki öğrencilere göre rehberlik dersine ilişkin daha olumlu bir algı içerisinde olduğu söylenebilir.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Rehberlik Dersine İlişkin Algılarının Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

Ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik dersine ilişkin algılarının sınıf düzeyine göre değişip değişmediğini belirleyebilmek amacıyla da tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırma Tablosu

SINIF	N	\bar{X}	ss	F	p	Fark
9.sınıf	993	3,27	0,84			
10.sınıf	1003	3,36	0,87	7,424	0,00*	12< 9, 10, 11 10> 9, 11, 12
11.sınıf	644	3,28	0,88			
12.sınıf	149	3,02	0,99			

*p<0,05

Tablo 4. incelendiğinde, orta öğretim öğrencilerinin rehberlik dersine yönelik algılarının sınıf düzeylerine göre değiştiği görülmektedir. 10.sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının (\bar{X} :3,36; ss:0,87), 9.sınıf öğrencilerinin (\bar{X} :3,27; ss:0,84), 11.sınıf öğrencilerinin (\bar{X} :3,28; ss:0,88) ve 12.sınıf öğrencilerinin (\bar{X} :3,02; ss:0,99) puan ortalamalarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir (F:7,424; p<0,05). Buna göre 10.sınıf öğrencilerinin diğer sınıf düzeylerine göre rehberlik dersi için daha olumlu bir algı içerisinde olduğu söylenebilir.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Rehberlik Dersine İlişkin Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik dersine ilişkin algılarının gelir düzeyine göre değişip değişmediğini belirleyebilmek amacıyla da tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırma Tablosu

Gelir Düzeyi	N	\bar{X}	ss	F	p	Fark
0-1000 TL	308	3,35	0,88			
1000-2000 TL	904	3,33	0,86			0-1000>1000-2000,
2000-3000 TL	848	3,32	0,85	6,267	0,00*	2000-3000,
3000-4000 TL	454	3,26	0,89			3000-4000,
4000 +	275	3,06	0,90			4000+

*p<0,05

Tablo 5 incelendiğinde rehberlik dersi algısının ailelerin gelir düzeyine göre farklılık gösterdiği görülmektedir. 0-1000 TL aile gelirine sahip öğrencilerin puan ortalamalarının (\bar{x} :3,35; ss:0,88), 1000-2000 TL (\bar{x} :3,33; ss:0,86), 2000-3000 TL (\bar{x} :3,32; ss:0,85), 3000-4000 TL (\bar{x} :3,26;ss:0,89) ve 4000+ TL aile gelirine sahip olanlarından (\bar{x} :3,06; ss:0,90) daha yüksek olduğu görülmektedir (F:6,267; P<0,05). Buna göre 0-1000 TL aile gelirine sahip öğrencilerin, gelirleri daha yüksek olan öğrencilere göre rehberlik dersine karşı daha olumlu bir algı içerisinde olduğu söylenebilir.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Rehberlik Dersine İlişkin Algılarının Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik dersine ilişkin algılarının annelerinin öğrenim durumuna göre değişip değişmediğini belirleyebilmek amacıyla da tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırma Tablosu

Eğitim Durumu	N	\bar{X}	ss	F	p	Fark
İlkokul	1105	3,32	0,87			
Ortaokul	709	3,33	0,84			O > İ, L, Ü
Lise	670	3,28	0,86	4,812	0,002*	Ü < İ, O, L
Üniversite	305	3,12	0,91			

*p<0,05

Tablo 6 incelendiğinde rehberlik dersine yönelik algıda öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyine göre farklılık olduğu görülmektedir (F:4,812; P<0,05). Anne eğitim düzeyi ortaokul olan öğrencilerin puan ortalamalarının (\bar{x} :3,33; ss:0,84), ilkokul (\bar{x} :3,32; ss:0,87), lise (\bar{x} :3,28; ss:0,86) ve üniversite olanlarından (\bar{x} :3,12; ss:0,91) daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer yandan, ortaokul ve ilkokul mezunu anneleri olan öğrencilerin puan ortalamalarının birbirine çok yakın olduğu da görülmektedir. Bu puan ortalamalarından yola çıkarak, ilkokul ve ortaokul mezunu annelerin çocuklarının rehberlik dersine karşı daha olumlu algı içerisinde olduğu söylenebilir. Diğer bir ifadeyle annelerin eğitim düzeyleri yükseldikçe öğrencilerin algılarının düştüğü söylenebilir. Düşüşün üniversite, lise, ortaokul ve ilkokul sıralamasında olduğu da analizlerden görülmektedir.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Rehberlik Dersine İlişkin Algılarının Babalarının Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik dersine ilişkin algılarının babalarının öğrenim durumuna göre değişip değişmediğini belirleyebilmek amacıyla da tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Tablo 7'de farkın hangi değişkenler arasında olduğu verilmiştir.

Tablo 7. Babalarının Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırma Tablosu

Eğitim Durumu	N	\bar{X}	ss	F	p	Fark
İlkokul	613	3,32	0,88			
Ortaokul	712	3,35	0,88	3,960	0,008*	O > İ, L, Ü
Lise	958	3,29	0,84			Ü < İ, O, L
Üniversite	506	3,18	0,87			

*p<0,05

Tablo 7 incelendiğinde rehberlik dersine yönelik algıda öğrencilerin babalarının eğitim düzeyine göre farklılık olduğu görülmektedir (F: 3,960; P<0,05). Baba eğitim düzeyi ortaokul olan öğrencilerin puan ortalamalarının (\bar{X} :3,35; ss:0,88), ilkokul (\bar{X} :3,32; ss:0,88), lise (\bar{X} :3,29; ss:0,84) ve üniversite olanlarından (\bar{X} :3,18; ss:0,87) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun yanında ilkokul ve ortaokul mezunu babaya sahip öğrencilerin puan ortalamalarının birbirine oldukça yakın olduğu da aşikârdır. Buna göre, ilkokul ve ortaokul mezunu babaların çocuklarının rehberlik dersine karşı daha olumlu algı içerisinde oldukları söylenebilir. Diğer bir ifadeyle babaların eğitim düzeyleri yükseldikçe öğrencilerin algılarının düştüğü görülmektedir. Düşüşün üniversite, lise, ortaokul ve ilkokul sıralamasında olduğu da analizlerde yer almaktadır.

Tartışma Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik dersi algılarına ilişkin bulguları incelendiğinde;

Öğrencilerin rehberlik dersine yönelik en çok olumlu olarak algıladıkları durumlardan biri, rehberlik dersinin, olumsuz davranışları düzeltmede yardımcı olduğu, diğeri ise rehberlik dersinde eğitim sisteminde olan güncel değişiklikler, meslekler ve yükseköğretim programları hakkında bilgi edinebilmeleridir. Bu sonuçtan hareketle öğrencilerin rehberlik dersini, olumsuz davranışları düzeltmelerine yardımcı olma, eğitim sisteminde meydana gelen değişiklikler, seçilebilecek olan meslekler ve yükseköğretim programları hakkında bilgilendirme gibi konularda yeterli gördükleri sonucuna ulaşılabilir. Elde edilen bu sonuç alan yazındaki çalışmalarla uyum göstermektedir. Akbaba ve Batikan (2016) tarafından yapılan bir çalışmada PDR servislerinin doğru yönlendirmelerde bulunduğu, öğrencilerin kendi problemlerini çözmeleri için PDR servislerinin iyi bir yol gösterici olduğu, yapılan çalışmaların öğrencilerin kişisel gelişimlerine olumlu katkı sağladığı ve öğrencilerin sosyalleşmeleri için doğru yönlendirmeler yapıldığı tespit edilmiştir.

Rehberlik dersine ilişkin yukarıda sayılan olumlu algıların yanında, çalışmada irdelenen diğer konular için öğrencilerin genel olarak kararsızlık içinde olduğu sonucuna ulaşılabilir. Öğrencilerin bir bölümü rehberlik dersine yönelik olumlu algı içerisinde iken diğer bir bölümü ise olumsuz algı içerisindedir. Rehberlik dersi için öğrenciler; okul hayatının verimli geçmesinde etkili olma, okula uyumunu kolaylaştırma, sorun çözme becerilerini artırma, kendilerini tanımalarına katkı sağlama, kişilerarası etkileşim becerilerinin geliştirme, gelecekte yapacakları meslekleri seçmelerine katkı sağlama, bireysel ve eğitsel ihtiyaçlarını karşılama, arkadaşlıklarla ilgili sorunların çözümünde yarar sağlama gibi konularda kararsız kalmışlardır. Aynı durum bireysel ve sosyal gelişimleri için grupla rehberlik etkinlikleri yapılması, kendilerini tanıma ve ihtiyaçlarını belirleme amacıyla ölçme-değerlendirme araçları (ölçek, anket vs) kullanılması konularında da görülmüştür.

Rehberlik dersi için ideal olan, uygulanan programın ve okul rehberlik servisi için beklenen algının olumlu yönde olmasıdır. Bu araştırma Rehberlik dersine ilişkin öğrenci algılarının beklenildiği kadar olumlu olmamasının sebeplerinden biri, rehberlik dersi programının uygulayıcılar tarafından, planlandığı gibi uygulanmaması olabilir. Bu yorumu destekler nitelikte Berkant ve Tuncay (2012), yaptıkları araştırma sonuçlarında öğretmenlerin rehberlik hizmetlerini yerine getirme düzeylerinin düşük olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı şekilde Ruttoh (2015) tarafından yapılan başka bir araştırmada da rehberlik ve danışmanlık çalışmalarının planlandığı gibi uygulanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik dersine ilişkin yeterli düzeyde olumlu algıya sahip olmamasının bir diğer sebebinin de, okullarda rehberlik servislerinin yeteri kadar etkin çalışmaması olabilir. Bu yorumu destekler nitelikte Nazlı (2007, s.155-166) tarafından yapılan bir çalışmada, okul yöneticilerinin, rehberlik hizmetlerini toplumun ve öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz gördükleri tespit edilmiştir. Çalışmada okul yöneticilerinin bir kısmı, rehberlik hizmetlerinin yeniden yapılandırılmasının gerekli olduğunu düşünürken, bir kısmı ise yeniden yapılandırılmanın gerekli olmadığını, uygulamadaki eksikliklerin giderilmesinin yeterli olacağını ifade etmişlerdir. Benzer bir bulgu ise Azimli ve Akacan (2017) tarafından yapılan araştırmada görülmüştür. Azimli ve Akacan, ortaöğretim yöneticilerinin PDR servisinin öneminin farkında olduklarını ve PDR hizmetlerinin okullarda daha etkin kullanılmasını beklediklerini tespit etmişlerdir. Bunun yanı sıra Şahin ve Kumcağız (2018)' in gerçekleştirdiği araştırmada PDR servislerinin, 1950'lerden bu yana önemli gelişmeler kaydetmesine rağmen, sunulan hizmetlerin hala yeterli olmadığı, bu servislerin bir kimlik arayışı içerisinde olduğu vurgulamaktadır. İlgili çalışmada Şahin ve Kumcağız, Türkiye için özel geliştirilmiş PDR programlarının olmadığını, önleyici ve gelişimsel işlevlere yönelik olarak bu programlarının düzenlenmesi gerektiğinin alan yazında vurgulanmaya başlandığını ifade etmişlerdir.

Araştırmanın değişkenlere yönelik sonuçları incelendiğinde;

Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre rehberlik dersini daha olumlu algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kız öğrencilerin genelde gelişime daha açık tutum sergilemelerinden, daha meraklı ve daha ilgili olmalarından kaynaklanabilir. Turan (2009) tarafından yapılan bir araştırmanın, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre kendilerini açmaya ve geri bildirim almaya daha istekli olduklarını ifade eden bulgusu bu durumu destekler niteliktedir. Benzer şekilde, Fox ve Butler (2007) yaptıkları bir araştırmada kızların PDR servisine karşı daha olumlu bir tutum içinde olduğunu tespit etmişlerdir. Selen (2008)'in yaptığı araştırmada ise farklı bir bulgu vardır. Bu çalışmada Selen, PDR servisinin algılanan etkililiğine ilişkin puanların ortalamasına bakarak, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre psikolojik danışma ve rehberlik servisine ilişkin daha olumlu algıladıkları bulunmuştur.

İmam hatip lisesi öğrencilerinin rehberlik dersine yönelik algılarının diğer okul türlerine göre daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. MEB ortaöğretim rehberlik ve yönlendirme dersi programı kapsamında sunulan çalışmaların, sınıf rehber öğretmenlerince uygulanma başarısı, rehberlik dersi ve çalışmalarına olan algıyı etkileyebilir. Bu çalışmada da benzer durum olduğu düşünülebilir. Bunu destekler nitelikte olan Ruttoh (2015)'un araştırma bulgusu, rehberlik ve danışmanlık çalışmalarının planlandığı gibi uygulanmadığı sonucunu ortaya koymuştur. Bu durum; bu çalışmada da olduğu gibi imam hatip lisesi dışındaki diğer lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin olumlu algı geliştirememesine sebep olmuş olabilir. Bu bulguyu destekler nitelikte Turan (2009) yaptığı çalışmada, farklı okul türlerinde öğrenim gören öğrencilerin rehberlik servisine ilişkin tutumlarının farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

10. sınıf öğrencilerinin rehberlik dersine karşı 9, 11 ve 12. sınıf öğrencilerine göre daha olumlu algı içerisinde olduğu görülmüştür. Bu durumun, 10. sınıf öğrencilerinin alan seçimi sürecinde olmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Diğer sınıf düzeylerinin algılarının daha düşük olmasının sebebi, 9. sınıfların okula yeni başlamaları nedeniyle okul iklimine alışkın olmamalarından

ve rehberlik dersinde kazandıkları deneyimlerin üst sınıfların sahip olduğu deneyimlerden daha az olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Aile gelir düzeyi arttıkça öğrencilerin rehberlik dersine olumsuz bir algı geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, gelir düzeyi yükseldikçe ailelerin çocuklarına sunduğu imkânların çeşitliliğinin artmasıyla ilgili olabilir. Öyle ki gelir düzeyi düşük öğrenciler bazı çalışmalarını okullarında ilk defa görmüş olabilir. Araştırma sonucunda gelir düzeyi kademeli olarak artıktıkça olumlu algı da kademeli olarak azalmıştır. Bu ters yöndeki ilişki sonucunda ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarının sosyo-kültürel yaşamışlıklarındaki azlığının, okullarında yapılan rehberlik dersine olumlu algı geliştirmelerine sebep olduğu söylenebilir.

Annelerinin eğitim düzeyi düşük olan öğrenciler, eğitim durumu yüksek (lisans, ortaokul, lise) annelerin öğrencilerine göre daha olumlu algı içerisinde olduğu sonucuna ulaşılabilir. Benzer sonuç baba eğitim düzeyinde de görülmüştür. Anne-baba eğitim düzeylerine göre öğrencilerin rehberlik dersi yönelik algılarında ortaya çıkan bu ters orantılı bulgu, anne-babanın gelir seviyelerindeki durumda da benzerlik göstermektedir. Kademeli olarak eğitim düzeyinin yüksek olması öğrenci algılarının düşük olması sonucunu vermiştir. Buna göre; tıpkı gelir düzeyi karşılaştırmasında da ifade edildiği gibi, sosyo-ekonomik sebeplerden ötürü eğitim düzeyi düşük anne-babaların çocuklarının rehberlik dersine yönelik daha olumlu bir algı içerisinde olduğu söylenebilir. Buna ek olarak eğitim düzeyi düşük aileler çocuklarına yeterli düzeyde rehberlik edemedikleri için, bu öğrencilerin okul rehberlik dersine ait olumlu algı geliştirmiş olabilecekleri de ifade edilebilir. Araştırmanın okul türü değişkenine ait bulguları da bu sonuçları destekler niteliktedir. Eğitim ve sosyo-ekonomik anlamda alt düzey durumda olan ailelerin çocukları aynı zamanda imam hatip lisesinin öğrencileri olabilir. Bu bağlamda okul türü, gelir düzeyi ve anne-baba eğitim düzeyi değişkenlerindeki bulgular birbiriyle tutarlı bir durum göstermektedir.

Öneriler

Çalışmanın rehberlik dersi algılarına ilişkin sonuçları incelendiğinde; rehberlik dersleri, öğrencilerin okul hayatının verimli olması, okula uyumunu kolaylaştırması, sorun çözme becerilerini artırması, kişilerarası etkileşim becerilerinin geliştirmesi gibi konular üzerine yapılan etkinliklere daha fazla ağırlık verecek şekilde yürütülebilir. Buna ek olarak öğrencilerin bireysel ve eğitsel ihtiyaçlarının karşılanması, gelecekte yapacakları meslek seçimlerinde kendilerine yardımcı olunması ve kendilerini tanımalarına katkı sağlanması konularında da daha fazla etkinliklere yer verilerek rehberlik dersi uygulanabilir.

Ortaöğretim rehberlik ve yönlendirme dersi için MEB tarafından hazırlanan programda, bu araştırmada öğrencilerin kararsız kaldığı konularla ilgili kazanımlar yer almaktadır. Programda olmasına rağmen öğrencilerin bu konulardaki algılarının olumlu yönde olmaması göz önünde bulundurulması gereken bir sonuçtur. Burada programın iyi uygulanmamasından kaynaklanan sorunların olduğu söylenebilir. Bu durum, programının nitelikli olarak uygulanıp uygulanmadığının kontrolünü gerektirir. Eğitim sistemimizde okullarda kontrol anlamında denetimler yapılmaktadır. Bu kontrolün okul rehber öğretmeni, okul müdürü ve MEB müfettişlerince sık aralıklarla yapılması sağlanabilir.

Cinsiyet değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre rehberlik dersine karşı daha olumlu bir algı içerisinde olduğu görülmüştür. Erkek öğrencilerin rehberlik dersinden daha fazla yararlanması için, eğitim yılı içerisinde rehberlik sürecine daha fazla katılımı sağlanabilir.

Sınıf düzeyine ilişkin bulgular incelendiğinde 10.sınıf düzeyi öğrencilerinin rehberlik dersine ve rehberlik dersi çalışmalarına yönelik daha olumlu algı içerisinde olduğu görülmüştür.

Diğer sınıf düzeyindeki algının olumlu yöne döndürülmesi ve rehberlik çalışmalarından daha fazla yarar sağlamaları için 9, 11 ve 12. sınıflara daha fazla ağırlık verilebilir.

Okul türü değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde imam hatip lisesi öğrencilerinin, Anadolu lisesi, fen lisesi ve mesleki-teknik lisesi öğrencilerine göre daha olumlu bir algıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Buna göre liseler arasındaki bu farkın nelerden kaynaklandığı araştırılabilir. Ayrıca ortaöğretim kurumları için rehberlik programı hazırlanırken, okul türleri arasındaki farklılıklar göz önünde bulundurularak ve program hazırlama sürecinde ihtiyaç analizleri yapılarak, elde edilen sonuca göre her okul türüne özgü rehberlik dersi programları hazırlanabilir.

Gelir düzeyine ilişkin bulgular incelendiğinde aile gelirleri düşük olan öğrencilerin rehberlik dersine ve rehberlik çalışmalarına yönelik daha olumlu bir algı içerisinde olduğu görülmüştür. Benzer bir şekilde ilkökul ve ortaokul mezunu anne ve babaların çocuklarının rehberlik dersine ve rehberlik çalışmalarına karşı olumlu algı içerisinde olduğu da tespit edilmiştir. Buna göre gelir ve anne-baba eğitim düzeyinin yükselmesiyle rehberlik dersine yönelik algının düşük olmasının sebeplerinin neler olduğu incelenebilir. Rehberlik çalışmaları sadece alt ve orta gelir düzeyine sahip öğrencileri değil aynı zamanda üst gelir düzeyine sahip öğrencilere de hitap edecek şekilde yürütülebilir.

Bu araştırma ortaöğretim öğrencilerinin algılarını kapsamaktadır. Alan yazında bu tip çalışmalar yer edinmiştir. Benzer bir araştırma okul rehber öğretmenleri, sınıf rehber öğretmenleri ve okul yöneticileriyle de yapılabilir. Ortaöğretim rehberlik ve yönlendirme dersi ve programın etkililiği ve verimliliğinin nasıl artırılabilirliğini bulmak için görüşme tekniğiyle nitel çalışmalar yapılabilir.

Araştırma bulgularında ortaöğretim öğrencilerinin algılarına ulaşılmıştır. Alan yazın taraması yapılırken, rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin üniversitelerde de yer almasına istinaden, bu birimlerle ilgili çalışmaların sadece ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde kalmaması gerekmektedir. Üniversite PDR servisleriyle ilgili betimsel çalışmalar yapılabilir.

Cinsiyet değişkenine ilişkin sonuçlar incelendiğinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre rehberlik dersine karşı daha olumlu bir algı içerisinde olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda erkek öğrencilerin niçin kız öğrencilere göre daha olumsuz bir algıya sahip olduğunu tespit etmek amacıyla, sadece erkek öğrencilerin algılarını belirlemeye yönelik nicel, nitel veya karma çalışmalar yapılabilir.

Sınıf düzeyine ilişkin sonuçlar incelendiğinde 10.sınıf düzeyi öğrencilerinin rehberlik dersine yönelik daha olumlu algı içerisinde olduğu görülmüştür. Buna göre 9, 11 ve 12. sınıf düzeyi öğrencilerinin niçin olumsuz algıya sahip olduklarını belirlemek amacıyla sınıf düzeyleri ayrı olacak şekilde daha ayrıntılı nicel, nitel veya karma çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Azimli, Ö. ve Akacan, B. (2017). Ortaöğretim kademesinde görevli okul yöneticilerinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine ilişkin algı ve görüşleri. *Turkish Studies- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(29), 129-150, ISSN:1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12595>, Ankara-Turkey.
- Akbaba, A. ve Batikan, T. (2016). Okul yönetici ve sınıf rehber öğretmenlerinin okullardaki rehberlik servisleri hakkındaki görüşleri: Van örneği, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 89-122.

- Altıntaş, E. (2015). Çağdaş eğitim sisteminde öğrenci kişilik hizmetleri ve rehberlik. Gürhan Can (Ed.), *Psikolojik danışma ve rehberlik* (16. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Bakırcıoğlu, R. (2005). *Rehberlik ve psikolojik danışma* (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Berkant, H. & Tuncay, A. (2012). İlköğretim birinci kademedeki sınıf öğretmenlerinin rehberlik hizmetlerindeki yeterlilikleri gerçekleştirme düzeylerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(3), 617-635, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/>
- Büyüköztürk, Ş. Çakmak, E. K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Veri analizi el kitabı* (15. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Erkan, S. (2018). *Psikolojik danışma ve rehberlikte program geliştirme* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Fox, C. L. ve Butler, I. (2007). 'If you don't want to tell anyone else you can tell her': Young people's views on school counselling. *British Journal of Guidance & Counselling*, 35, 97-114.
- Gündüz, B. (2013). Öğrenci kişilik hizmetleri ve rehberlik. M. Engin Deniz, Atılğan Erözkan (Ed.), *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Maya Akademi.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi* (26. Basım). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Külahoğlu, Ş. (2004). *Okul psikolojik danışmanlık ve rehberlik programlarının geliştirilmesi* (2. Baskı) Ankara: Pegem Akademi.
- Nazlı, S. (2007). Okul yöneticilerinin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetini algılamaları. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 26, 155-166.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2011). Ortaöğretim rehberlik ve yönlendirme dersi programı. Erişim Tarihi 20.11.2017. (<http://orgm.meb.gov.tr>)
- Milli Eğitim Bakanlığı (2017). Rehberlik hizmetleri yönetmeliği, Resmi Gazete, Sayı: 30236. Erişim Tarihi 20.12.2017. (<http://orgm.meb.gov.tr>)
- Ruttoh, M. J. K. (2015). Planning and Implementation of Guidance and Counseling Activities in Secondary Schools: A Case of Kamariny Division of Keiyo District, Kenya. 6(5), 1-5.
- Selen, N. (2008). Liselerdeki psikolojik danışma ve rehberlik servislerinin algılanan etkililiğinin bazı değişkenlere göre incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Şahin, C. (2015). Eğitim sürecinde öğrenci kişilik hizmetleri ve rehberlik. Mehmet Güven (Ed.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, C. ve Kumcağız H. (2018). Türkiye’de rehberlik ve psikolojik danışma: gelişmeler ve sorunlar. *Turkish Studies- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 13(3), 649-658, ISSN:1308-2140, www.turkishstudies.net , DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13065>, Ankara-Turkey.
- Turan, F. (2009). Lise Öğrencilerinin Rehberlik Servisine Tutumlarının Kendini Açma Davranışı Açısından İncelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yeşilyaprak, B. (2016). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri* (25.Baskı). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.